

Till Vänersborgs kommun

Yttrande över förslaget till Naturvårdsplan för Vänersborg.

Bakgrund

Kommunen har arbetat med en (sin första) naturvårdsplan sedan 2018 efter att kommunens fysiska översiktsplan (ÖP) antagits av fullmäktige i december 2017. Planen kallas ett tematiskt tillägg till ÖP och består av en s.k. beslutshandling dvs. det dokument som kommer att utgöra ett i kommunen styrande dokument. Planen med sina bilagor fyller flera syften

a) ger ”en sammanhållen och aktuell bild av värdefulla naturmiljöer, skyddsvärda arter och gällande förordnanden” såsom naturreservat och utgör därmed ”en grund för fortsatt arbete”.

b) skapar ”en tydlig vägledning för hur naturvärden ska bevaras och utvecklas i framtiden” och utgör ”ett verktyg i planering och beslut, som rör såväl användning av mark och vatten som olika naturvårdsåtgärder”.

Planen är inte perfekt: ”det kan finnas värden som ännu inte är kända”. Kartan som hör till planen kommer därför att uppdateras ”när ny kunskap tillkommer”.

Av de sexton nationella miljömålen behandlar planen sju, nämligen

8. Levande sjöar och vattendrag.
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.
11. Myllrande våtmarker.
12. Levande skogar.
13. Ett rikt odlingslandskap.
15. God bebyggd miljö.
16. Ett rikt växt- och djurliv.

Dessa motsvarar följande av de sjutton Agenda 2030-målen

2. Ingen hunger.
6. Rent vatten och sanitet.
11. Hållbara städer och samhällen.
13. Bekämpa klimatförändringarna.
15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunens gällande miljöprogram (2016 - 2030) innehåller fyra fokusområden, av vilka naturvårdsplanen behandlar de tre första, nämligen

1. Grönskande stad och land
2. Vatten i världsklass
3. Trygg miljö för stora och små
- (4. Klimatsmart i alla led)

Översiktsplanen (2017) slutligen med sina sju grundstrategier och sexton utvecklingsprinciper för hållbar utveckling och under dessa en rad rekommendationer:

Naturvårdsplanen utgör här en direkt fördjupning av tre av grundstrategierna, nämligen

1. Bevara och utveckla värdefull naturmark.
2. Bevara och utveckla värdefullt kulturarv.
4. Bevara och utveckla grönska och rekreativsmöjligheter.

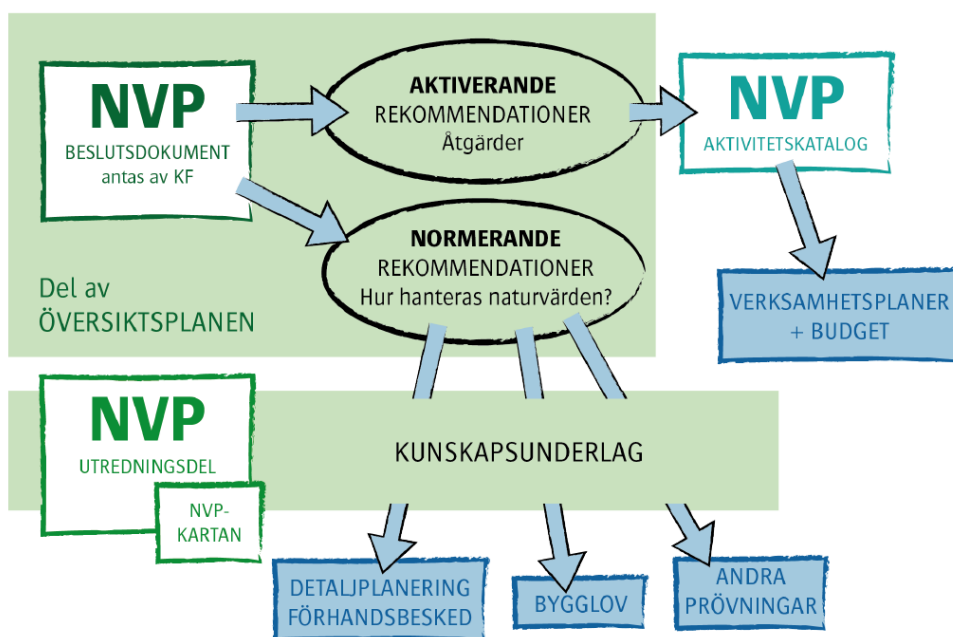
Naturvårdsplanen syftar även till att utgöra underlag för prövning enligt MB och PBL. Andra lagar som berör eller berörs av naturvårdsplanen är Skogsvårdslagen, Väglagen, Jakt- och Fiskelagarna m.fl. Så kallade riksintressen och miljökvalitetsnormer utgör andra bestämmelser och regler som berör och berörs av planen.

Föreningen noterar i materialet särskilt följande:

”Vänersborgs kommun har även flera antagna eller pågående fördjupade översiktsplaner, FÖP. Naturvårdsplanens rekommendationer ser inte ut att stå i motsats till planerade åtgärder i dessa, förutom inom vissa delar av den pågående FÖP:en för Vänersborg och Vargön. I samrådshandlingen från 2019 finns några utpekade utbyggnadsområden, där det finns risk för en direkt påverkan på områden med höga eller påtagliga naturvärden. Det finns även risk för indirekt påverkan på Dalbobergens naturreservat som bedömts ha högsta naturvärde. Detta är frågor som behöver detaljstuderas i kommande detaljplaner.”

”Grönplanen godkändes av kommunfullmäktige 2009 och redovisar den gröna miljöns ekologiska, sociala och kulturella värden med avstamp i de nationella miljömålen och med fokus på tätortsnära natur. Vid planering av områden inom och invid kommunens tätorter kommer naturvårdsplanen och Grönplanen att vara viktiga komplement till varandra när det gäller hantering av de gröna (land) och blå (vatten) frågorna.”

Samband och betydelsen av denna naturvårdsplan (NVP):

Figur 3. Illustration över naturvårdsplanens delar och hur de relaterar till kommunala verksamheter.

Till naturvårdsplanen hör fem underlagsdelar:

1. Sammanställning (konsultrapport) och klassning av naturvärden i kommunen.
2. NVP-kartan – ett GIS-underlag (konsultproducerad).
3. Aktivitetskatalog
4. Naturvårdsplanens påverkan på riksintressen, miljökvalitetsnormer och mellankommunal samordning.
5. Utredning av skyddsvärd natur.

Bilaga 2 utgörs av en objektbeskrivning av landmiljöer.

Bilaga 3 utgörs av en objektbeskrivning av vattenmiljöer.

Bilaga 4 förtecknar skyddsvärda arter

Bilaga 5 förtecknade lagligt skyddade områden: 17 naturreservat, 13 biotopskydd, 8 Natura 2000 SCI, 6 Natura 2000 SPA

Bilagan (onummerad) Katalog för fortsatt arbete med 69 föreslagna aktiviteter/åtgärder. Aktiviteterna är prioriterade: 1 = pågår (e. startas inom kort), 2 = startas inom 3 år; 3 = inom 5 år. Aktiviteterna är kopplade till de i planen (beslutshandlingen) numrerade rekommendationerna.

Bilagan (onummerad) Utredning skyddsvärd natur. (Utredningen är en följd av motionen 2018 (mp) om naturreservat kring Lillån och innehåller sju förslag på naturreservat, däribland "Lillån", och ett förslag på biotopskydd.)

Föreningens synpunkter

Allmänt

Naturvårdsplanen med sitt underlag utgör ett gediget material innehållande mycket kunskap till nytta för såväl planering som genomförande. Kunskaper och synpunkter från arbetet även med andra ÖP-dokument (t ex FÖP) har påverkat planen, såsom att där betonas värdet av gröna korridorer och av att göra naturen tillgänglig. Mål och ansvar har fått en tydlig struktur. Föreningen anser att det är utomordentligt angeläget att skydda mer mark permanent från exploatering genom att inrätta naturreservat och att planens utvalda åtta områden uppfyller alla högt ställda krav på naturvärden och de övriga sju kriterierna för urvalet. Underlaget är levande, d v s förutsätts successivt uppdateras. Föreningen anser det nödvändigt att goda rutiner skapas i planen så att nya kunskaper inhämtas och påverkar bedömningarna.

Genomförande och uppföljning

Kommunen visar goda ambitioner med NVP. Uttryck för detta är bland annat rekommendationerna att kommunen aktivt ska arbeta med ekosystemtjänster och blågrön infrastruktur för en långvarig och hållbar samhällsutbyggnad och för att höja naturvärdena och främja biologisk mångfald på kommunal mark. För att det ska tillämpas och genomföras måste gemensamma former för uppföljningen skapas. Ansvarsfördelningen ska vara tydlig och redovisningen lätt tillgänglig för såväl den kommunala organisationen som kommuninvånarna.

Planen är ett föredömligt försök att bli genomförbar och uppföljningsbar genom rekommendationerna och försöken i avsnittet "Fortsatt arbete" att skapa indikatorer, referensvärden och mål för dessa. Arbetet med att komplettera där sådana saknas bör dock fortsätta och föreningen har några förslag till sådana nedan. Kopplingen till aktivitetskatalogen i underlaget är viktig.

Skyddsvärda områden

NVP:s rekommendationer står i motsats till vissa delar av den pågående FÖP:en för Trollhättan-Vargön. I samrådshandlingen från 2019 finns några utpekade utbyggnadsområden där det finns risk för en direkt eller indirekt påverkan på områden med höga eller påtagliga naturvärden.

Utredningen om skyddsvärda områden är en central bilaga! Den innehåller sju förslag på naturreservat och ett förslag på biotopskydd. Föreningen ställer sig bakom dessa förslag. Vi anser sammantaget att det är mest angeläget att inleda arbete för att skydda området "Lillån med Mariedal". Nu när Huvudnäsön är i det närmaste fullbebyggd. Därför krävs att detta naturområde med sina stora värden för natur, friluftsliv och kultur skyddas för framtiden. Den i materialet redovisade

avgränsningen kan i huvudsak godtas men att vissa justeringar bör göras, främst väster om Lillån (skogen motsvarande f.d. området U11 i FÖP) och väster om Stora Brinketorpet längs ”Brinkebäcken”, som bl.a. rymmer en växtlokal för ramslök.

Lika viktigt är att det befintliga Dalbobergens naturreservat utvidgas mot söder närmast Vänern. Föreningen anser att området ska skyddas från exploatering. De vinster som ett antal bostäder kan få där uppvägs inte av de stora förluster som riskeras för all framtid för såväl natur, kultur och rekreation genom att byggnation med tillhörande anläggningar splittrar upp området. Vi stödjer inventerarnas förslag att naturreservatet Dalbobergen utvidgas så att det också innefattar södra Dalbobergen (område U23 i FÖP Vänersborg-Vargön). Vad gäller Dalbobergens befintliga naturreservat finns risk för indirekt påverkan. Detta är frågor som behöver detaljstuderas i kommande detaljplaner.

Även naturreservatet Nygårdsängen bör utvidgas för att kompensera för det ökade slitaget, minskade gröna stråk/nätverk och andra störningar som en växande befolkning och exploatering innebär.

Som påpekas i inventeringen är det synnerligen viktigt att kommande vägbyggen, även provisoriska sådana, anpassas så att de inte skadligt påverkar skyddsvärda områden. Vi tänker främst på områdena vid Brätte och Skaven.

Redaktionell detalj

I beslutshandlingens rubrik för avsnitt 2.7 sidan 6 bör det stå “miljökvalitetsnormer” inte miljökonsekvensnormer.

Kommentarer till några av rekommendationerna

Generella rekommendationerna för vattenområden: Kopplingen mellan land och vatten liksom strandskyddet behandlas på ett otydligt sätt. Det bör framgå att bland åtgärder som åsyftas även ingår åtgärder på näraliggande strandområden vilka kan påverka vattnets kvalitet. Däremot framgår sambandet bra i den strategiska rekommendationen om vatten, nr 4. Vi noterar också att i den bilagda aktivitetskatalogen finns ett stort antal aktiviteter som berör vatten eller våtmarker.

Nr 2, Naturtyper och arter: Enligt inventeringen är Vänersborgs kommun artrik och även på rödlistan finns många representanter. Detta förpliktigar ytterligare till aktivt arbete för att bevara artrikedomen, t ex skogsvård, reservatsbildning och strandskydd.

Nr 3, Naturvärden och biologisk mångfald: Rekommendationstexten bör innefatta även icke-kommunal mark genom att kommunen t ex föregår med gott exempel, informerar och ingår avtal med andra markägare. I rekommendationens text bör koppling även göras till att minska gifterna i mark och vatten. Detta gäller också rekommendation nr 4.

Nr 5, Kommunal organisation: Kunskap är viktigt, vi håller med. Men det saknas i texten något om uppföljning av planen vilket är viktigt för att hålla kunskapen aktuell, Dessutom ska information om detta till kommuninvånarna vara lättillgänglig.

Nr 8, Pollinering: Vi vill här berömma kommunen för att ha inlett arbetet med att spara delar av grönytor för att blommande växter ska få chansen att utföra sina ekosystemtjänster. Vi förutsätter att detta arbete fortsätter och utvecklas.

Nr 9, Kunskap: Skolskogar bör tas upp som exempel i text. Uppföljningen ska vara lättillgänglig för kommuninvånarna. Här finns en koppling till rekommendation nr 10 om tillgänglighet i betydelsen “kunskap om hur man umgås med naturen”.

Nr 10, Tillgänglighet: Tilläggas bör betydelsen av att den tillgängliga naturen behålls attraktiv. Fler människor i naturen är positivt men det bör finnas en strategi för att möta eventuell nedskräpning och slitage.

Kommentarer till tabblån “Fortsatt arbete” i beslutsdokumentet:

Nr 5: Texten i indikatorn för rekommendationerna 5 och 9 bör skärpas så att de tillför något för mätbarheten i förhållande till rekommendationen.

Rekommendation nr 6 och 8: Det borde gå att formulera någon indikator och/eller mål om ytornas storlek eller antal i förhållande till dagens värde.

Nr 9: Ett uppslag till målformulering kan vara att antalet besökare till naturområden ökar i viss grad i förhållande till resultatet av en planerad mätning som referensvärde.

Nr 10: Ett uppslag till målformulering kan vara att antalet anpassade leder ska öka i viss grad i förhållande till dagens referensvärde.

Kommentarer till aktivitetskatalogen

Föreningen anser att samtliga aktiviteter som listats är mycket angelägna antingen de rör generella rutiner, särskilda åtgärdstyper eller enskilda objekt. Det är svårt att lyfta fram enskilda aktiviteter. Grundläggande värden som ekosystemtjänster, biologisk mångfald, vattenkvalitet, samverkan mellan aktörer m m går igen i de flesta aktiviteterna. Här är kommentarer till några av aktiviteterna:

Nr 15: En kommunövergripande budget för naturvårdsfrågor är en utmärkt aktivitet för att få struktur på genomförandet av planens intentioner. I beskrivningen av aktiviteten nr 15 saknas dock hur den ska integreras i den ordinarie budgetprocessen (MRP). I samband med det vill vi påpeka att aktiviteterna inte endast medför kostnader (resursbehov) utan också tillför stora värden som dock kan vara svåra att mäta innan metodiken för värdering av t ex ekosystemtjänster satt sig.

Flera av aktiviteterna berör möjligheterna till att med styrmedel såsom gemensamma projekt eller avtal stimulera åtgärder på icke-kommunal mark. Det finns generella aktiviteter i aktivitetskatalogen som gäller sådan samverkan (t ex nr 11, 17 och 36), vilket är bra, men det bör konkretiseras genom att för varje typ av åtgärd framgå vilken typ av markägare som berörs. Det framgår inte för t ex aktivitet 19 ängs- och naturbetesmarker. Att skapa funktionella ekologiska kantzoner längs vattendrag är exempel på aktivitet (nr 27) som borde gälla även icke-kommunal mark, även om styrmedlen naturligtvis är annorlunda.

Nr 42: Att prioritera områden som kan skyddas genom Naturreservat har fått prioritet 1, vilket föreningen noterar med glädje. De två områden vi ser som allra angelägnast här är Lillån-Mariedal och utvidgning av Dalbobergens naturreservat söderut (se mer om dessa ovan i detta yttrande).

För
Naturskyddsföreningen Vänersborg
Göran Carlsson, e. u.